

Marta Rozwadowska, Piotr Rachwał

"Liber memorabilium parafii w Krościenku Wyżnym", Andrzej Nowina Ujejski, oprac. i wstępem opatrzył Piotr Rachwał, Krosno 2010 : [recenzja]

Rocznik Kolbuszowski 15, 407-409

2015

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

[Recenzja]: Ks. Andrzej Nowina Ujejski, *Liber memorabilium parafii w Krościenku Wyżnym*, oprac. i wstępem opatrzył Piotr Rachwał, Krosno 2010, ss. 184, ISBN 978-83-7530-097-0

W województwie podkarpackim, w powiecie krośnieńskim mieści się gmina wiejska, obecnie licząca niewiele ponad 5100 mieszkańców. Krościenko Wyżne, rozciągnięte na niedużym obszarze, bo niecałych 17 km², jest – bez wątpienia – miejscowością rolną. Co sprawia, że właśnie ono jest tak ważne dla tego artykułu? Ponieważ to o nim możemy przeczytać w książce *Liber memorabilium parafii w Krościenku Wyżnym*¹. Warto nadmienić, że publikacja została wydana w bardzo ważnym dla tej miejscowości momencie, bo w 660. rocznicę jej istnienia.

To istotna pozycja na rynku książki, ponieważ pozwala rok po roku poznać sytuację nie tylko polityczną, ale także ekonomiczną czy choćby społeczną mieszkańców Krościenka Wyżnego od 1831 do 1867 roku. Dlaczego właśnie taki zakres lat obejmuje? Odpowiedź jest dość prosta. Książka została spisana przez tutejszego proboszcza parafii Andrzeja Nowinę Ujejskiego w okresie jego duszpasterzowania, czyli od momentu objęcia przez niego parafii, aż do roku jego śmierci. Należy dodać, że jest to czas wielkich powstań narodowowyzwoleńczych, a także moment zasadniczych zmian na polskiej wsi – uwłaszczanie chłopów, prężny rozwój przemysłowy oraz natężona migracja mieszkańców – których echa możemy odnaleźć właśnie w tej pozycji.

Liber memorabilium parafii w Krościenku Wyżnym została opatrzona bogatym w informacje wstępem, z którego czytelnik może dowiedzieć się

¹ A. Nowina Ujejski, *Liber memorabilium parafii w Krościenku Wyżnym*, oprac. P. Rachwał, Krosno 2010.

więcej na temat życia oraz działalności autora książki. Przedstawione w nim przez Piotra Rachwała tło historyczne pozwala na dokładne zrozumienie tematów poruszanych przez proboszcza w poszczególnych latach. Ponadto we wstępie odnajdziemy zarys treści tej publikacji, który z całą pewnością zachęca do przewracania kolejnych stron.

A o czym jest ta książka? Z pewnością należy stwierdzić, że są w niej zawarte najważniejsze informacje dotyczące mieszkańców Krościenka Wyżnego. Proboszcz zapisał w niej wszystko to, co uznał za stosowne i istotne dla następnych pokoleń. Najogólniej zamieszczone w niej notatki można podzielić na dwie kategorie.

Pierwszą z nich stanowią wydarzenia polityczne i społeczne rozgrywające się na ziemiach polskich zajętych w tych czasach przez zaborców. Relacje, przekazane z perspektywy ks. Ujejskiego, choć czasem przedstawione w kronikarski sposób, oddają ducha tamtych lat. Autor krytycznie odnosi się do rozpętanej w 1846 roku rabacji galicyjskiej. Dużo uwagi poświęca także Wiośnie Ludów (1848 rok) czy choćby powstaniu listopadowemu (1831 rok), które – jego zdaniem – nie jednoczyło ludzi, ale jeszcze bardziej ich podzieliło. Jednak proboszcz nie zatrzymuje się jedynie na opisanu wydarzeń z własnej parafii, sięga znacznie dalej. Możemy odnaleźć tu również informacje o tłumieniu powstania na Węgrzech, które miało miejsce w 1849 roku.

Drugą kategorię stanowią opisy życia codziennego mieszkańców Krościenka Wyżnego. Czytelnik, przewracając kolejne karty, poznaje zwyczaje i panujące w tych czasach na wsi zabobony. Książka zawiera również informacje o reformie walutowej, która miała miejsce w 1858 roku, o cenach zboża czy innych towarów sprowadzanych na targi, o wyglądzie strojów ludowych czy choćby klęskach żywiołowych. Autor pisze wprost o zniszczeniach spowodowanych przez wylewy rzek, a także o trudnościach napraw szkód związanych z brakiem funduszy. Nie pozostawia suchej nitki ani na przestarzałym systemie technik produkcji, ani na braku przedsiębiorczości szlachty czy uporze i niechęci ludności chłopskiej. To realny i czasem bardzo krytyczny obraz gospodarki, ale nie tylko. Proboszcz wielokrotnie ubolewa nad swoimi parafianami, otacza ich opieką, starając się za wszelką cenę pomóc im w pokonywaniu trudności oraz obraniu odpowiedniej drogi życiowej.

Całość publikacji jest napisana językiem zgrabnym i łatwym do zrozumienia. Edytor trudniejsze partie tekstu oznaczył przypisami, skrupulatnie wyjaśniając zagadnienia minionych lat, zaś dociekliwszym czytelników odesłał do innych, równie ważnych, pozycji książkowych, w których będą mogli poszerzyć zakres wiedzy z interesującego ich tematu. Dlatego też

odbiorca nie męczy się zawilnością sformułowań ani niezrozumiałością tekstu. Do pozycji zostały dołączone: – szczegółowa bibliografia, która odzwierciedla ogrom pracy włożonej w wydanie *Liber memorabilium parafii w Krościenku Wyżnym* oraz dokładny indeks osobowy, pozwalający na szybkie odnalezienie informacji o danej postaci.

Warto wspomnieć o walorach estetycznych książki. Pozycja ta, wydana w twardej oprawie o krwistym kolorze, została wystylizowana na wzór publikacji z XVIII wieku. Zachwycająca okładka kusi, aby wziąć dzieło do ręki. Już na pierwszych kartach możemy podziwiać ozdobne inicjały komponujące się z graficznymi wzorami powtarzanymi niemalże na każdej ze stron. Jakby tego było mało, wewnątrz dołączone zostały reprodukcje rękopisu, na których możemy nie tylko ujrzeć krój pisma autora, ale także sprawdzić dokładność odwzorowania tekstu. Ponadto pozycja została poszerzona o zdjęcia dotyczące autora tekstu (choćby fotografia portretowa czy metryka ślubu rodziców ks. Ujejskiego), co znacznie ją ubogaca.

Należy dodać, że na rynku niewiele jest publikacji, z których można dowiedzieć się więcej o życiu i problemach społeczeństwa z tego okresu. To niezwykle istotna książka nie tylko ze względów historycznych, ale również obyczajowych i językowych. *Liber memorabilium parafii w Krościenku Wyżnym* dla naukowca stanowi kopalnię wiedzy o stosunkach panujących w drugiej połowie XIX wieku, zaś miłośnika książek zainteresuje ona kulturą oraz opisem życiowych trosk i radości mieszkańców Krościenka Wyżnego.